

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Katedra sociologie, andragogiky a kulturní antropologie

Amnestování příjemci dávek pomoci v hmotné nouzi

Amnesty recipients of assistance in material need

Bakalářská práce

Jolana Hricovová

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Bc. Zbyněk Vočka

Olomouc 2014

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně a uvedla v ní veškerou literaturu a ostatní zdroje, které jsem použila.

V Ostravě dne 23. března 2014

.....

Podpis

Obsah

Úvod	5
1 Sociální politika.....	7
1.1 Sociální politika ve společenském systému	7
1.2 Pojetí sociální politiky.....	7
1.3 Objekty a subjekty sociální politiky	9
1.4 Typy sociální politiky	9
1.5 Funkce sociální politiky	10
1.6 Nástroje sociální politiky.....	12
1.7 Úloha státu v sociální politice	12
1.8 Sociální pomoc, záchraná sociální síť, sociální událost	13
2 Dávky pomoci v hmotné nouzi	15
2.1 Pojem hmotná nouze, životní a existenční minimum.....	15
2.2 Příspěvek na živobytí	16
2.3 Doplatek na bydlení.....	17
2.4 Mimořádná okamžitá pomoc.....	18
2.4.1 MOP, kdy osobě hrozí vážná újma na zdraví	19
2.4.2 MOP, kdy osobu postihne mimořádná událost.....	19
2.4.3 MOP, kdy osoba nemá dostatečné prostředky k úhradě jednorázového výdaje.....	19
2.4.4 MOP, kdy osoba nemá dostatečné prostředky na úhradu nákladů spojených s pořízením nebo opravou nezbytných základních předmětů dlouhodobé potřeby.....	20
2.4.5 MOP, kdy osoba nemá dostatečné prostředky k úhradě nákladů souvisejících se vzděláním nebo zájmovou činností	

nezaopatřeného dítěte a na zajištění nezbytných činností souvisejících se sociálně-právní ochranou dětí	20
2.4.6 MOP, kdy je osoba ohrožena sociálním vyloučením	21
3 Zaměstnanost.....	22
3.1 Zařazení osoby do evidence uchazečů o zaměstnání	22
3.2 Podmínky evidence uchazečů o zaměstnání	22
3.3 Ukončení a vyřazení z evidence uchazečů o zaměstnání	23
3.4 Podpora v nezaměstnanosti a podpora při rekvalifikaci.....	25
4 Amnestie	27
4.1 Pojem milosti, amnestie, historické hledisko	27
4.2 Amnestie v České republice	28
4.2.1 Amnestie ze dne 1.1.2013.....	28
4.2.2 Rozsah amnestie ze dne 1.1.2013.....	29
5 Výkon trestu odnětí svobody, sociální kurátor	31
5.1 Výkon trestu odnětí svobody, jeho funkce	31
5.2 Výkon trestu odnětí svobody a jeho vliv na odsouzeného	31
5.3 Adaptace propuštěných z výkonu trestu odnětí svobody	32
5.4 Sociální kurátor pro dospělé.....	33
6 Úřad práce České republiky	34
6.1 Historie a organizační struktura Úřadu práce České republiky....	34
6.2 Kontaktní pracoviště Ostrava	35
7 Předmět výzkumu a jeho cíl	36
8 Vlastní výzkum.....	38
Závěr.....	49
Seznam literatury.....	52

Úvod

Částečná amnestie prezidenta České republiky vyhlášená dne 1.1.2013 vzbudila obrovský zájem široké veřejnosti. Téma amnestie, její obsah a důsledky zaplnily všechny sdělovací prostředky. Veřejnost se v souvislosti s amnestií začala obávat zvýšené kriminality, naopak uvěznění, na které se amnestie vztahovala, byli nadšení z předčasného opuštění věznic.

Amnestie prezidenta republiky se týkala velkého počtu odsouzených a určitě nejen mne zajímalo, jakým způsobem amnestovaní využijí předčasný návrat z výkonu trestu odnětí svobody.

Vzhledem ke svému pracovnímu zařazení jsem s amnestovanými jednala ihned po jejich návratu do místa trvalého pobytu v souvislosti s jejich žádostmi o dávku pomoci v hmotné nouzi - mimořádnou okamžitou pomoc z důvodu sociálního vyloučení. Amnestovaní, kteří žádali o dávky pomoci v hmotné nouzi na Kontaktním pracovišti Ostrava, referátu hmotné nouze pro Ostravu - Centrum se stali objektem výzkumu této bakalářské práce.

Cílem této bakalářské práce je zjistit míru začlenění amnestovaných po 1.1.2013 do běžného života společnosti. Pod pojmem míra začlenění lze chápat schopnost klienta nezůstat jen pasivním příjemcem sociálních dávek, ale vypořádat se s nelehkou životní situací a využít nabízených možností ke zlepšení svého postavení v životě. Zaměřím se tedy především na to, jestli byli amnestovaní schopni plnit podmínky evidence uchazečů o zaměstnání a povinnosti související s nárokem na výplatu dávek pomoci v hmotné nouzi. Za předpokladu plnění těchto podmínek jsou jim poskytnuty sociální dávky k zajištění osobních potřeb, ale také k úhradě nákladů spojených s bydlením. V rámci evidence uchazečů o zaměstnání mohou využít nabídek práce a požádat o zařazení do rekvalifikačních kurzů, aby se následně dokázali lépe zapojit do pracovního procesu. Aktivitu amnestovaných klientů jsem sledovala v jednotlivých měsících roku 2013 a budu vyhodnocovat, zda jejich kroky vedly k opětovnému sociálnímu vyloučení, nebo naopak k úspěšnému

začlenění do společnosti. Klienty budu vyhodnocovat v rámci dvou skupin - jednu skupinu tvoří ti, kteří žádají o dávky jako jednotlivci a druhou ti, kteří jsou posuzováni s dalšími osobami, a to z důvodu srovnání, která z uvedených skupin bude úspěšnější.

V úvodu teoretické části vymezím pojmy sociální politiky, její nástroje a funkce a také objekty a subjekty sociální politiky. Dále objasním pojem sociální pomoci, podmínky nároku na dávky pomoci v hmotné nouzi, které jsou součástí sociální pomoci a také práva a povinnosti uchazečů o zaměstnání. Objektem výzkumu jsou amnestovaní klienti, proto je v další části definován nejen pojem amnestie a výklad amnestie prezidenta republiky ze dne 1.1.2013, ale také vliv výkonu trestu na odsouzeného. V závěru teoretické části je konkretizována činnost sociálního kurátora.

V praktické části nejprve přiblížím strukturu Úřadu práce České republiky a pracoviště, které mi umožnilo získat potřebná data, popíšu metodu výzkumu a způsob sběru dat. Následně vyhodnotím získané údaje a vyvodím závěry, čímž naplním cíl bakalářské práce.

1 Sociální politika

V této kapitole vymezím pojem sociální politika, objekty a subjekty sociální politiky a cíle sociální politiky. Podle míry účasti státu v sociální politice popíšu jednotlivé typy sociální politiky, objasním funkce sociální politiky a její nástroje. Přiblížím roli státu v sociální politice a charakterizují systém sociální pomoci.

1.1 Sociální politika ve společenském systému

Obecně řečeno je sociální politika politikou, která se orientuje především na člověka, zdokonalování jeho životních podmínek, rozvoj osobnosti člověka a jeho vrozených předpokladů, na zlepšení kvality života (Krebs, 2010, s. 17).

Každý jedinec je nějakým způsobem účasten sociální politiky a současně ji spoluvytváří. Zároveň je také každý jedinec vystaven určitým sociálním podmínkám, které jsou pro něj objektivně dané a nemá je ve své moci (Potůček, 1995, s. 30).

Sociální politika má ve společenském systému důležité a nezastupitelné místo. V rámci tohoto systému a také jeho prostřednictvím se sociální politika rozvíjí a zároveň sama působí na rozvoj celého společenského systému (Krebs, 2010, s. 17).

V průběhu života lidé čelí různým sociálním a ekonomickým nástrahám a cílem sociální politiky je těmto ohrožením čelit, případně vytvářet příznivé podmínky pro rozvoj jednotlivců i sociálních skupin (Potůček, 1995, s. 30-31).

1.2 Pojetí sociální politiky

Nejprve bychom měli vymezit pojem **sociální**. Tento pojem můžeme vysvětlit ve třech rovinách:

1. sociální - jako společenský;
2. sociální - jako aktivity, které směřují ke zdokonalování životních podmínek lidí;

3. sociální - jako řešení již vzniklých nepříznivých životních situací (Krebs, 2010, s. 21).

Politiku chápeme jako společenskou činnost, která prostřednictvím určitých opatření a jednáním různých subjektů na různých úrovních ovlivňuje společenskou realitu. Prostřednictvím této činnosti jsou prosazovány určité cíle, vycházející především z vědeckého poznání. Praktická realizace je nejen výsledkem střetů politických sil, které prosazují jednak své teoretické koncepty, ale i praktické cíle a dílčí zájmy, ale současně je také výsledkem ekonomických možností, národních specifik a tradic (Krebs, 2010, s. 21-22).

Sociální politiku můžeme tedy definovat jako cílevědomé a soustavné působení jednotlivých sociálních subjektů, jejichž cílem je změna nebo udržení a fungování daného sociálního systému (Tomeš, 2010, s. 20).

Jedná se o opatření, která směřují ke zlepšení základních životních podmínek obyvatelstva jako celku a to v rámci ekonomických a politických možností dané země, tedy o zajištění „sociálního bezpečí“ a „sociální suverenity“ obyvatelstva, které lze považovat za základní charakteristiky postavení člověka v životě (Krebs, 2010, s. 24).

Pro současné pojetí sociální politiky v České republice jsou charakteristické dva přístupy pojetí sociální politiky:

- **v širším pojetí sociální politiky** se jedná o aktivity nejen ze strany státu, ale i ze strany ostatních subjektů, které se váží bezprostředně k životním podmínkám lidí. Jejich činností je ovlivňováno sociální prostředí společnosti;

- **v užším pojetí sociální politiky** je cílem reagovat na sociální rizika a jejich negativní důsledky – jedná se o opatření v oblasti sociálního zabezpečení a dále také o snahu eliminovat dopady fungování tržního hospodářství – zde se jedná o opatření v oblasti zaměstnanosti. Obě tyto aktivity spadají v České republice do působnosti ministerstva práce a sociálních věcí (Krebs, 2010, s. 24-25).

1.3 Objekty a subjekty sociální politiky

Objektem sociální politiky jsou ti, jimž jsou její opatření určena. Některá opatření směřují ke všem, jiná jsou určena určitým sociálním skupinám nebo jednotlivcům. Rozhodující je však vždy jedinec jako součást celku, zvláště pak jeho právo na lidskou důstojnost a svobodné rozvíjení osobnosti (Krebs, 2010, s. 50-51).

Subjekty sociální politiky jsou ti, kdo mají schopnosti a prostředky k sociální činnosti a mohou tuto činnost iniciovat a uskutečňovat. Dělíme je na státní a nestátní a ty dále na tržní a ostatní netržní. Významným subjektem sociální politiky je stát a jeho orgány. Nestátními subjekty jsou zaměstnavatelé a firmy, zaměstnavatelské, zaměstnanecké a odborové orgány, regiony, místní komunity, obce, jejich orgány a instituce, občanské organizace a iniciativy, církve a dále také občané, rodiny a domácnosti. Jednotlivé subjekty sociální politiky by si neměly překážet, ale měly by svou činností na sebe navazovat (Krebs, 2010, s. 51-53).

1.4 Typy sociální politiky

Rozlišujeme tři základní typy sociální politiky a to na základě míry účasti státu v praxi sociální politiky:

- **redistributivní typ** - dominantní roli má stát, poskytování dávek je univerzální buď pro celou populaci, nebo pro určité sociální skupiny obyvatel, aniž by byl brán ohled na jejich individuální možnosti a potřeby. Je ekonomicky náročný a vyžaduje značný rozsah redistribuce. Nejdůležitější role je dána státu, aktivity nestátních subjektů jsou omezeny, ne-li rušeny. Sociální potřeby jsou vnímány jako sociální práva (Krebs, 2010, s. 54);

- **výkonový typ** - stát garantuje pouze společensky uznaná minima potřeb a je tak dán prostor pro působení nestátních subjektů. Tento typ je založen na spolupráci občanů a využití obligatorního sociálního pojištění. Pro uspokojování sociálních potřeb zdůrazňuje význam pracovních zásluh (Krebs, 2010, s. 54-55);

- **reziduální typ** – stát nemá dominantní roli, poskytované dávky jsou skromné a jejich poskytování je testováno příjmy. Je zde nejnižší míra redistribuce. Při uspokojování sociálních potřeb je důraz kladen především na individuální odpovědnost každého občana (Krebs, 2010, s. 55).

V žádné zemi, tedy ani v České republice, neexistuje ani jeden z výše uvedených typů v jeho čisté podobě. Reálná sociální politika je kombinací uvedených typů a závisí na rozsahu a způsobech angažovanosti státu v sociální politice. V České republice se po roce 1989 vytváří nová podoba sociální politiky, kdy se tato musí vyrovnat s novými sociálními problémy jako je chudoba, nezaměstnanost, sociální vyloučení apod. Jsou v ní zastoupeny prvky všech uvedených typů. Míra jejich zastoupení závisí nejen na ekonomických možnostech, národních zvyklostech a tradicích, ale také na charakteru a moci sociálních aktérů, střetech politických sil, mezinárodních úmlouvách a dalších okolnostech (Krebs, 2010, s. 55-57).

1.5 Funkce sociální politiky

Sociální politika plní různé funkce a úkolem státu, jako významného subjektu sociální politiky, by mělo být jednotlivé funkce sladit a optimalizovat tak, aby jednotlivá sociálně-politická opatření směřovala adresně k pomoci při řešení vzniklých sociálních problémů a zároveň plnila stimulační funkci – snahu jedince nalézt řešení a chovat se zodpovědně. Jednotlivé funkce sociální politiky vznikaly v průběhu historie postupně a vyvíjely se v závislosti na situaci v jednotlivých zemích. Různé funkce měly tedy v historickém vývoji různou váhu, resp. význam (Krebs, 2010, s. 57-58).

Nejčastěji uváděné funkce sociální politiky (Krebs, 2010, s. 58-64):

- **ochranná** – jedná se o historicky nejstarší funkci, která je založena na pomoci sociálně, či ekonomicky znevýhodněným sociálním skupinám nebo jednotlivcům. Snaží se zmírnit nebo odstranit důsledky nepříznivých sociálních událostí jako je ztráta zaměstnání, ale také nemoc, stáří, osiření, nízké příjmy vícečetných rodin;

- **rozdělovací a přerozdělovací (redistribuční)** – nejsložitější a zároveň také nejvýznamnější funkce. Touto funkcí je určován podíl jednotlivců na výsledku ekonomické činnosti a na společenském bohatství. Největší pozornost směřuje k příjmům, ke mzdám a důchodům a k jejich redistribuci. Tato funkce má však i druhý rozměr – rozdělování životních šancí a příležitostí. Nejde tedy jen o rozdělování důchodů, ale také o rozdělování prostředků, podmínek a předpokladů sloužících ke zdokonalování života a osobnostnímu rozvoji lidí. Nutnost přerozdělování plyne z důvodů ekonomických, společenských a politických a to proto, že je třeba zajistit důstojné životní podmínky všem občanům (nemocní, handicapovaní, nezaměstnaní, aj.), zajistit všem rovné šance (vzdělání, dostupná zdravotní péče, minimální příjmy, apod.), zabezpečit fungování společenského systému (školství, zdravotnictví, justice, obrana, apod.) a odstraňovat nedokonalosti konkurence (důsledky plynoucí z monopolního postavení na trhu). Efektem přerozdělování je zmírnění výchozího nerovného postavení lidí v takové míře, jakou společnost uznává za žádoucí. Nástrojem přerozdělování je především státní rozpočet a veřejné rozpočty, dále soustavy pojištění (především obligatorní pojištění) a instituce jako neziskové organizace, církve, nadace apod.;

- **homogenizační** - poměrně nová funkce úzce spojená s předchozí. Jejím cílem je zmírňování sociálních rozdílů v životních podmínkách jednotlivců tak, aby všem byly podle individuálních možností a schopností jednotlivců poskytnuty stejné šance ke vzdělání, práci, péči o zdraví apod. Příkladem je dorovnání příjmu nízkopříjmovým rodinám do výše společensky uznané normy, dále např. pomoc handicapovaným a dalším znevýhodněným sociálním skupinám;

- **stimulační** – jejím úkolem je vyvolávat sociálně žádoucí chování jednotlivců i skupin tak, aby bylo dosaženo žádoucího vývoje sociálních a ekonomických procesů. Je nazývána také funkcí produktivity. Svými opatřeními ovlivňuje nejen výkonnost pracovního potenciálu, jeho produktivitu, ale její opatření se také nepřímo promítají v celkovém prospěchu společnosti;

- **preventivní** – snahou této funkce je předcházet, nebo pokud možno zcela zabránit vzniku nepříznivých sociálních situací, které brání integraci člověka do společnosti. Tuto funkci mohou plnit téměř všechny obory sociální politiky, především pak politika vzdělávací a zdravotní, ale také různá sociálně politická opatření (systém sociálního zabezpečení), která mají předcházet výskytu chudoby.

1.6 Nástroje sociální politiky

Nástroje sociální politiky mají umožňovat diferencované a adresné řešení konkrétních sociálních situací konkrétních jedinců nebo skupin tak, aby nedocházelo ke zneužívání výhod těmi, pro které nejsou určeny. Jen tak může být sociální politika účinná a také únosná z hlediska možností finančních zdrojů. Mezi nástroje sociální politiky řadíme nástroje právní a ekonomické, dále sem patří kolektivní vyjednávání a nástroje aplikačního charakteru (sociální příjmy, sociální služby, věcné dávky, účelové půjčky, úlevy a výhody poskytované určitým skupinám obyvatelstva, státní regulace cen spotřebního zboží a služeb) (Krebs, 2010, s. 65-70).

1.7 Úloha státu v sociální politice

Stát zaujímá roli nejsilnějšího sociálního subjektu. Ze své pozice garantuje občanům jejich nezadatelná lidská sociální práva, která mají deklarovaná ústavou (Tomeš, 2010, s. 110).

Mezi tato základní sociální práva patří:

- právo na práci;
- právo na uspokojivé pracovní podmínky;
- právo na přiměřenou životní úroveň;
- právo na rodinu;
- právo na sociální zabezpečení;
- právo na svobodu a sdružování (Tomeš, 2010, s. 125-126).

Tato práva mají občané vůči státu, avšak na druhé straně existuje i povinnost občanů účastnit se na jejich uskutečňování a to formou přiměřené a udržitelné solidarity mezi občany (Tomeš, 2010, s. 124).

Důležitost postavení státu plyne především z těchto skutečností:

- stát je instituce politická, právní a sociální;
- sociálně politická opatření státu jsou zákonodárnými akty se všeobecným dosahem;
- stát disponuje značnými zdroji a jeho opatření tak mají velkou důvěru obyvatelstva;
- stát vymezuje pole působnosti ostatním subjektům a určuje pravidla (právní rámec);
- stát je ze společnosti vyčleněná instituce sloužící k zabezpečení určitého společenského řádu a v jeho rámci také k zabezpečení fungování určitého sociálního systému (Krebs, 2010, s. 74).

Nezbytnost účasti státu v sociální politice vyplývá ze situace, kdy se občané z důvodu ztráty zaměstnání, nemoci, stáří, invalidity dostávají do složitých životních situací a nejsou schopni si sami zajistit přijatelný životní standard. Dále se jedná také o osoby dlouhodobě těžce nemocné, duševně nebo tělesně postižené, osoby, které trpí sociální izolací. Tito lidé nejsou schopni si sami zajistit buď vůbec, nebo jen v omezené míře, dostatečné příjmy. V těchto situacích pak stát vytváří podmínky, které umožňují občanům, aby si sami, nebo za pomoci státu, vytvořili přijatelný životní standard. Míra účasti státu závisí na ekonomických a politických podmínkách dané země, na jejich tradicích, vývoji, vyspělosti, ideologiích (Krebs, 2010, s. 74-75).

1.8 Sociální pomoc, záchranná sociální síť, sociální událost

V našich podmínkách vyplynula nutnost změny sociálního systému ze změn navazujících na události listopadu roku 1989. Postupná transformace ekonomiky s sebou přinášela snižování životní úrovně širokých vrstev obyvatelstva, což pro mnoho sociálních skupin představovalo ohrožení chudobou. Proto byla v roce 1990 přijata koncepce

utváření trhu práce, kdy se rozhodujícím prvkem staly úřady práce. V roce 1991 byl pak přijat zákon o zaměstnanosti. V roce 1992 byly přijaty zákony, které umožnily přechod k nové soustavě sociálního zabezpečení. Tato sestává ze sociálního pojištění, státní sociální podpory a sociální pomoci (Potůček, 1995, s. 120-123).

Soustava **sociální pomoci** je plánována tak, aby umožňovala jedincům, kteří si nejsou schopni sami pomoci a nemají nárok na dávky ze systému sociálního pojištění nebo státní sociální podpory, existenci alespoň na úrovni společensky uznaného minima. Jsou jim poskytovány peněžité dávky, služby sociální péče, případně obojí. V říjnu roku 1991 byl přijat zákon o životním minimu, v tomto roce byla také schválena koncepce záchranné sociální sítě a v listopadu téhož roku byl přijat i zákon o sociální potřebnosti (Potůček, 1995, s. 124).

Prostřednictvím **záchranné sociální sítě** stát zaručuje občanům nezbytný, společensky uznaný standard pomoci v případech, kdy se dostanou ne vlastní vinou do stavu nouze, případně jsou ohroženy důležité sociální zájmy občana nebo společnosti (Krebs, 2010, s. 109).

Pokud bychom měli definovat pojem **sociální událost**, pak jde o závažné, společensky uznané riziko, které vyžaduje společenskou ochranu, protože postižení aktéři nejsou schopni sami její důsledky odvrátit (Tomeš, 2001, s. 117).

Mezi sociální události se řadí ty události, které souvisejí se zdravotním stavem, s rodinou, s věkem, s nezaměstnaností, s nepřízrůsobením a se sociální dezintegrací. Společným jmenovatelem pro všechny sociální události je ohrožení osoby nebo skupiny sociálním vyloučením. Citované sociální události jsou zabezpečeny sociálním právem (Tomeš, 2010, s. 192).

2 Dávky pomoci v hmotné nouzi

Součástí systému sociální pomoci jsou dávky pomoci v hmotné nouzi, kterými jsou řešeny nepříznivé sociální události jako je chudoba způsobená absencí příjmu, nebo jeho nedostatečnou výší, absencí majetku a také hrozba sociálního vyloučení osoby z důvodu nepříznivé sociální situace, kterou není schopna osoba sama svými prostředky řešit. Proto se v této kapitole zaměřím na definici podmínek nároku na jednotlivé dávky pomoci v hmotné nouzi a vysvětlení základních pojmů užívaných při aplikaci zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon č. 111/2006 Sb.) a zákona č. 110/2006 Sb. o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon č. 110/2006 Sb.), v praxi.

2.1 Pojem hmotná nouze, životní a existenční minimum

V právním pořádku České republiky byl pojem **hmotná nouze** poprvé použit v čl. 30 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, ve kterém se říká: „*Každý, kdo je v hmotné nouzi, má právo na takovou pomoc, která je nezbytná pro zajištění základních životních podmínek.*“ (zákon č. 2/1993 Sb.).

Pojem hmotná nouze jako takový však není přesně definován v zákoně ani v žádné jiné právní normě. Z ustanovení zákona č. 111/2006 Sb. vyplývá, že se jedná o specifické sociální situace osoby nebo více osob, které jsou společně posuzovány pro účely tohoto zákona. Nepříznivá sociální situace je dána nedostatkem prostředků k uspokojování základních životních potřeb. Jedná se nejen o finanční prostředky, ale také o předměty, nebo služby, které osoba bezprostředně potřebuje ke svému životu. Pro určení stavu hmotné nouze ať už jednotlivce nebo rodiny se vychází z částek živobytí osoby a dále se posuzují celkové příjmy a také celkové sociální a majetkové poměry osoby (Beck, 2012, s. 17).

Zákon definuje „**životní minimum** jako minimální hranici peněžních příjmů (dále jen „příjem“) fyzických osob (dále jen „osoba“) k zajištění

*výživy a ostatních základních osobních potřeb a **existenční minimum** jako minimální hranici příjmů osob, která se považuje za nezbytnou k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb na úrovni umožňující přežití“* (Zákon č. 110/ 2006 Sb.).

Životní ani existenční minimum v sobě nezahrnují náklady spojené s bydlením. Důvodem vyčlenění částek spojených s úhradou nákladů na bydlení je skutečnost, že tyto se liší podle velikosti obce a také její polohy (Beck, 2012. s. 119).

Pokud jsou osoby uznány za osoby v hmotné nouzi, mohou jim být poskytnuty opakované nebo jednorázové dávky pomoci v hmotné nouzi, které přiblížím v dalším textu.

2.2 Příspěvek na živobytí

Příspěvek na živobytí je jednou ze dvou základních opakovaných dávek pomoci v hmotné nouzi. Za splnění stanovených podmínek se jedná o dávku nárokovou (Břeská, Vránová, 2008, s. 20).

Nárok na příspěvek na živobytí má osoba v hmotné nouzi, jestliže její příjem a příjem společně posuzovaných osob po odečtení přiměřených nákladů na bydlení nedosahuje částky živobytí, přičemž si nemůže tento příjem zvýšit vzhledem ke svému věku, zdravotnímu stavu nebo z jiných vážných důvodů vlastním přičiněním a zabezpečení jejich základních životních podmínek je tak vážně ohroženo (zákon č. 111/2006 Sb.).

Zákon č. 111/2006 Sb. v § 3 stanoví **okruh osob, které se nenacházejí v hmotné nouzi** - pro účely této práce jsou to zejména tyto situace:

a) osoba není v pracovním nebo obdobném vztahu, nevykonává samostatnou výdělečnou činnost ani není vedena v evidenci uchazečů o zaměstnání;

b) osoba vedená v evidenci uchazečů o zaměstnání odmítne vykonávat krátkodobé zaměstnání nebo se účastnit v cíleném programu k řešení zaměstnanosti, a to po dobu tří kalendářních měsíců následujících po měsíci, ve kterém došlo k odmítnutí;

c) osoba, která nastoupila výkon zabezpečovací detence nebo výkon trestu odnětí svobody nebo byla vzata od vazby, a to od prvního dne kalendářního měsíce následujícího po kalendářním měsíci, ve kterém nastala tato skutečnost (Beck, 2012, s. 44-46).

K osobám vyloučeným z hmotné nouze, které jsou uvedeny v písmenu a) a b) a tvoří okruh společně posuzovaných osob s jinými osobami se při stanovení výše dávky nepřihlíží, ale přihlíží se k těmto osobám při posuzování nároku na dávku (zápočtu příjmu, posuzování majetku, apod.) (Břeská, Vránová 2008, s. 43).

Při stanovení výše příspěvku na živobytí se vychází z částek živobytí osoby /osob společně posuzovaných/, z výše příjmů, které měla osoba před podáním žádosti o dávku, nebo které jsou jí dále vypláceny, dále se posuzují celkové sociální a majetkové poměry /využití movitého, či nemovitého majetku/ a možnost zvýšení příjmu řádným uplatněním nároků a pohledávek /nemocenské dávky, dávky důchodového pojištění, dávky státní sociální podpory, výživné, apod./ (Břeská, Vránová, 2008, s. 44-49).

2.3 Doplatek na bydlení

Doplatek na bydlení je druhou základní opakovanou nárokovou dávkou pomoci v hmotné nouzi.

Dle zákona č. 111/2006 Sb. má nárok na doplatek na bydlení vlastník nebo nájemce bytu, který užívá byt, jestliže by po úhradě odůvodněných nákladů na bydlení snížených o vyplacený příspěvek na bydlení, byl jeho příjem nebo příjem společně posuzovaných osob zvýšený o vyplacený příspěvek na živobytí nižší než částka živobytí osoby nebo společně posuzovaných osob (zákon č. 111/2006 Sb.).

Další podmínkou pro nárok na dávku doplatek na bydlení je získání nároku na dávku příspěvek na živobytí a to v případě formy bydlení nájemní, družstevní a vlastnické (Beck, 2012, s. 101).

Doplatek na bydlení je možné poskytovat také osobám užívajícím jiné než výše uvedené formy bydlení. Jedná se o tzv. případ hodný zvláštního zřetele. Doplatek na bydlení pak lze poskytnout na úhradu

ubytování v domovech pro seniory, domovech pro osoby se zdravotním postižením, domovech se zvláštním režimem a v chráněném bydlení (zákon č. 111/2006 Sb.).

Za jinou formu bydlení je možné považovat také bydlení v podnájmu a v ubytovnách různého typu, což však neznamená, že se vždy jedná o případ hodný zvláštního zřetele (normativní instrukce č. 10/2013).

2.4 Mimořádná okamžitá pomoc

Mimořádná okamžitá pomoc (dále jen MOP) je dávkou jednorázovou a je určena k okamžitému řešení nepříznivých životních situací. Pomocí výplaty těchto dávek jsou řešeny situace, kdy může dojít k vyčlenění některých osob ze společnosti (drogově závislí, propuštění z výkonu trestu, apod.), kdy je třeba zajistit osobní doklady, bydlení, pomoc při živelních pohromách, ale také např. při jednorázových výdajích v rodinách s nízkými příjmy (škola v přírodě), nebo při nedostatku finančních prostředků na zakoupení předmětů dlouhodobé potřeby (Břeská, Vránová, 2008, s. 15).

Dávka MOP se vyplácí bezodkladně a nárok na tuto dávku vzniká v okamžiku, kdy se osoba dostala do jedné ze sociálních situací uvedených v zákoně č. 111/2006 Sb. a orgánem pomoci v hmotné nouzi je uznána osobou v hmotné nouzi. Znamená to tedy, že osoba nemusí být v hmotné nouzi pro dávky příspěvek na živobytí nebo doplatek na bydlení, ale z důvodu specifické sociální situace jí může být poskytnuta dávka MOP. Dávky MOP lze také kombinovat s opakujícími se dávkami (Beck, 2012, s. 106).

Zákon o pomoci v hmotné nouzi jmenuje specifické sociální situace, ve kterých správní orgán může uznat osobu /osoby/ za osobu /osoby/ v hmotné nouzi. Jednotlivé druhy mimořádné okamžité pomoci a podmínky nároku na tyto dávky blíže popíšu v následujícím textu.

2.4.1 MOP, kdy osobě hrozí vážná újma na zdraví

Tato dávka je poskytnuta osobě v situaci, kdy nevznikne nárok na opakovanou dávku pomoci v hmotné nouzi, ale s přihlédnutím k příjmům a celkovým sociálním a majetkovým poměrům hrozí této osobě vážná újma na zdraví. K tomuto závěru dospěje správní orgán na základě sociální práce, případně při spolupráci se sociálními pracovníky obecního úřadu. Pro tuto dávku je osoba posuzována samostatně a její výše je stanovena k doplnění příjmu do existenčního minima osoby, v případě nezaopatřeného dítěte do výše jeho životního minima (Beck, 2012, s. 106-107).

2.4.2 MOP, kdy osobu postihne mimořádná událost

Dávka je poskytnuta osobě v hmotné nouzi, kterou postihla vážná mimořádná událost a tato osoba není schopna nepříznivou situaci, z důvodu celkových sociálních a majetkových poměrů, překonat vlastními silami. Vážnou událostí se rozumí zvláště živelní pohroma (povodeň, vichřice, zemětřesení, požár, apod.) Dávku lze poskytnout jedné ze společně posuzovaných osob a její výše je stanovena s přihlédnutím k celkovým majetkovým poměrům a příjmové situaci posuzovaných osob. Dávka může být vyplacena až do výše patnáctinásobku částky životního minima jednotlivce (Břeská, Vránová 2008, s. 83-84).

2.4.3 MOP, kdy osoba nemá dostatečné prostředky k úhradě jednorázového výdaje

Nárok na tuto dávku má osoba v hmotné nouzi, která vzhledem ke svým příjmům a celkovým sociálním a majetkovým poměrům nemá dostatečné prostředky k úhradě jednorázového výdaje. Za jednorázový výdaj je považováno např. zaplacení správního poplatku při ztrátě osobních dokladů, vystavení duplikátu rodného listu, úhrada jízdného při ztrátě peněžních prostředků, úhrada poplatků při vyřizování dokladů nutných pro přijetí do zaměstnání. Dávku lze poskytnout také k úhradě nákladů na bydlení, v případě, že osoba nebydlí celý měsíc v bytě, ale využívá např.

služeb noclehárny a náklady jsou rozpočteny na jednotlivé dny. Osoba se posuzuje bez případných společně posuzovaných osob a dávku je možné poskytnout až do výše jednorázového výdaje (Beck, 2012, s. 108).

2.4.4 MOP, kdy osoba nemá dostatečné prostředky na úhradu nákladů spojených s pořízením nebo opravou nezbytných základních předmětů dlouhodobé potřeby

Nárok na dávku může vzniknout osobě v hmotné nouzi, která vzhledem ke svým příjmům a celkovým sociálním a majetkovým poměrům nemá dostatečné finanční prostředky k úhradě nákladů spojených s pořízením nebo opravou nezbytných základních předmětů dlouhodobé potřeby (koupě nebo oprava pračky, ledničky apod.), nejde tedy o spotřební věc, která by sloužila jen krátkodobě. Osoba se posuzuje s dalšími společně posuzovanými osobami a dávka může být poskytnuta až do výše nákladů spojených s pořízením nebo opravou nezbytných základních předmětů dlouhodobé potřeby. Součet poskytnutých dávek v rámci kalendářního roku nesmí překročit desetinásobek částky životního minima jednotlivce (Beck, 2012, s. 108-109).

2.4.5 MOP, kdy osoba nemá dostatečné prostředky k úhradě nákladů souvisejících se vzděláním nebo zájmovou činností nezaopatřeného dítěte a na zajištění nezbytných činností souvisejících se sociálně-právní ochranou dětí

Opět jde o situaci, kdy osoba v hmotné nouzi nemá vzhledem ke svým příjmům a celkovým sociálním a majetkovým poměrům dostatečné finanční prostředky k úhradě nákladů souvisejících se vzděláním nebo zájmovou činností nezaopatřeného dítěte (nákladnější školní pomůcky, účast na škole v přírodě, lyžařském výcviku, v jazykových kurzech, při sportovní činnosti, apod.) Co se týká nákladů souvisejících se sociálně-právní ochranou dětí, jde zejména o odbornou poradenskou pomoc, která je poskytována poradenským zařízením. Osoba se posuzuje s dalšími společně

posuzovanými osobami a dávka může být poskytnuta až do výše nákladů uvedených výše. Součet poskytnutých dávek v rámci kalendářního roku nesmí překročit desetinásobek částky životního minima jednotlivce (Beck, 2012, s. 109-110).

2.4.6 MOP, kdy je osoba ohrožena sociálním vyloučením

Tato dávka je poskytnuta osobě, která je uznána za osobu v hmotné nouzi, protože z důvodu nedostatku finančních prostředků a s ohledem na neuspokojivé sociální zázemí nemůže v daném čase úspěšně řešit svoji situaci a je tedy ohrožena sociálním vyloučením. Jedná se zejména o osoby propuštěné z výkonu vazby nebo z výkonu trestu odnětí svobody, osoby, které jsou po ukončení léčby chorobných závislostí propuštěny ze zdravotnického zařízení poskytovatele zdravotních služeb, psychiatrické léčebny nebo léčebného zařízení pro chorobné závislosti, nebo o osoby propuštěné ze školského zařízení pro výkon ústavní či ochranné výchovy, nebo z pěstounské péče po dosažení zletilosti, respektive v 19 letech, dále o osoby, které nemají uspokojivě naplněny životně důležité potřeby vzhledem k tomu, že jsou osobami bez přístřeší, nebo o osoby, jejichž práva a zájmy jsou ohroženy trestnou činností jiné osoby. Dávka může být vyplacena až do výše 1 000 Kč, přihlíží se k výši úložného a prostředků, které osoba obdrží při propuštění z výše uvedených zařízení. Osoba je posuzována samostatně a součet dávek poskytnutých v rámci jednoho kalendářního roku nesmí překročit čtyřnásobek částky životního minima jednotlivce (Břeská, Vránová 2008, s. 85).

3 Zaměstnanost

Jednou z podmínek nároku na dávky pomoci v hmotné nouzi je evidence osoby v evidenci uchazečů o zaměstnání u úřadu práce. V této kapitole přiblížím podmínky evidence uchazečů o zaměstnání, práva a povinnosti uchazečů o zaměstnání, podmínky nároku na podporu v nezaměstnanosti a při rekvalifikaci, které vycházejí ze zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů.

Tento zákon upravuje zabezpečování státní politiky zaměstnanosti jejímž cílem je dosažení plné zaměstnanosti a ochrana proti nezaměstnanosti (zákon č. 435/2004 Sb.).

3.1 Zařazení osoby do evidence uchazečů o zaměstnání

Uchazečem o zaměstnání je fyzická osoba, která osobně požádá o zprostředkování vhodného zaměstnání krajskou pobočku Úřadu práce, v jejímž územním obvodu má bydliště. Pokud žadatel splní zákonem stanovené podmínky je zařazen krajskou pobočkou Úřadu práce do evidence uchazečů o zaměstnání (zákon č. 435/2004 Sb.).

Při podání písemné žádosti o zprostředkování zaměstnání uchazeč uvede své osobní údaje, dále údaje o své kvalifikaci, získaných pracovních zkušenostech, zájmu o určitá zaměstnání, o svých zdravotních omezeních a také údaje, které uchazeče o zaměstnání omezují v souvislosti se zprostředkováním zaměstnání (zákon č. 435/2004 Sb.).

Skutečnosti uvedené v žádosti uchazeč o zaměstnání osvědčuje příslušnými doklady. Pokud není schopen skutečnosti osvědčit jinak, může krajská pobočka Úřadu práce připustit jejich osvědčení čestným prohlášením (zákon č. 435/2004 Sb.).

3.2 Podmínky evidence uchazečů o zaměstnání

Do evidence uchazečů o zaměstnání může být zařazena osoba, která splňuje zákonem stanovené podmínky. Vzhledem k zaměření této práce

uvedu jen ty skutečnosti bránící evidenci, které se týkají zkoumaného vzorku osob. **Do evidence uchazečů nemůže být zařazena osoba**, která

- a) je v pracovněprávním vztahu nebo ve služebním poměru;
- b) je osobou samostatně výdělečně činnou;
- c) vykonává trest odnětí svobody;
- d) vykonává ochranné opatření zabezpečovací detence;
- e) je ve vazbě;
- f) je uznána dočasně neschopnou práce.

Evidenci však nebrání skutečnost, kdy osoba vykonává činnost na základě pracovního nebo služebního poměru a její měsíční výdělek nepřesáhne polovinu minimální mzdy, nebo v případě výkonu činnosti na základě dohody o provedení práce, nebo dohody o pracovní činnosti nepřesáhne měsíční odměna polovinu minimální mzdy (zákon č. 435/2004 Sb.).

Výkon této činnosti je uchazeč povinen oznámit krajské pobočce Úřadu práce při podání žádosti o zprostředkování zaměstnání nebo nejpozději v den nástupu výkonu této činnosti. Ve lhůtách stanovených krajskou pobočkou Úřadu práce pak dokládá výši svého měsíčního výdělku (zákon č. 435/2004 Sb.).

Veškeré změny rozhodných skutečností je uchazeč o zaměstnání povinen osobně nebo písemně oznámit krajské pobočce Úřadu práce nejpozději do osmi kalendářních dnů. Ve stejné lhůtě je také povinen osobně nebo písemně oznámit důvody, pro které se nedostavil ve stanoveném termínu na krajskou pobočku Úřadu práce (zákon č. 435/2004 Sb.).

3.3 Ukončení a vyřazení z evidence uchazečů o zaměstnání

Krajská pobočka Úřadu práce **ukončí** vedení v evidenci uchazečů o zaměstnání dnem:

- kdy nastane některá ze skutečností uvedená v písmenech a) až d) v předcházející kapitole a to na základě osobního nebo písemného oznámení uchazeče;
- následujícím po dni úmrtí uchazeče o zaměstnání;

- následujícím po uplynutí šesti měsíců ode dne vzetí uchazeče o zaměstnání do vazby;

- kdy žadatel doručí písemnou žádost o vyřazení a zároveň nebyl dán zákonem stanovený důvod pro vyřazení z evidence uchazečů o zaměstnání (zákon č. 435/2004 Sb.).

Uchazeč o zaměstnání je krajskou pobočkou Úřadu práce **vyřazen** z evidence uchazečů o zaměstnání pokud:

- nastane některá ze skutečností, které brání v zařazení nebo vedení v evidenci uchazečů;

- neoznámí skutečnosti mající vliv na zařazení a vedení v evidenci uchazečů o zaměstnání, nebo důvody, pro které se nedostavil na krajskou pobočku Úřadu práce ve stanoveném termínu;

- vykonává nelegální práci;
- odmítne nastoupit do vhodného zaměstnání bez vážného důvodu;
- odmítne nastoupit dohodnutou rekvalifikaci;
- maří součinnost s krajskou pobočkou Úřadu práce (zákon č. 435/2004 Sb.).

O **maření součinnosti** uchazeče o zaměstnání s krajskou pobočkou Úřadu práce se jedná, jestliže:

- je podle lékařského posudku schopen plnit povinnosti vůči krajské pobočce Úřadu práce, ale neplní je;

- neprojedná s krajskou pobočkou Úřadu práce doporučené zaměstnání ve stanovené lhůtě;

- se nedostaví ve stanoveném termínu bez vážných důvodů na krajskou pobočku Úřadu práce;

- jiným jednáním zmaří zprostředkování zaměstnání nebo nástup do zaměstnání (zákon č. 435/2004 Sb.).

Vyřazení z evidence uchazečů o zaměstnání se provede dnem, kdy nastala některá z výše uvedených skutečností (zákon č. 435/2004 Sb.).

Pokud je uchazeč o zaměstnání vyřazen na základě písemného rozhodnutí vydaného krajskou pobočkou Úřadu práce z evidence uchazečů o zaměstnání z důvodu vykonávání nelegální práce, odmítnutí nastoupit

do vhodného zaměstnání bez vážného důvodu, nenastoupení na dohodnutou rekvalifikaci nebo z důvodu maření součinnosti s krajskou pobočkou Úřadu práce, může být tento uchazeč na základě písemné žádosti znovu zařazen do evidence uchazečů o zaměstnání po uplynutí 6 měsíců ode dne vyřazení z evidence uchazečů o zaměstnání (zákon č. 435/2004 Sb.).

3.4 Podpora v nezaměstnanosti a podpora při rekvalifikaci

Nárok na podporu v nezaměstnanosti má uchazeč o zaměstnání za splnění zákonem stanovených podmínek. O výplatě podpory v nezaměstnanosti a podpory při rekvalifikaci rozhoduje krajská pobočka Úřadu práce (zákon č. 435/2004 Sb.).

Nárok na **podporu v nezaměstnanosti a podporu při rekvalifikaci** má uchazeč o zaměstnání, který v rozhodném období dvou let před zařazením do evidence uchazečů o zaměstnání získal zaměstnáním nebo jinou výdělečnou činností dobu důchodového pojištění v délce alespoň 12 měsíců a požádal o poskytnutí podpory v nezaměstnanosti krajskou pobočku Úřadu práce. Současně není tento žadatel ke dni přiznání podpory v nezaměstnanosti příjemcem starobního důchodu (zákon č. 435/2004 Sb.).

Nárok na podporu v nezaměstnanosti nevznikne uchazeči, se kterým byl v době posledních šesti měsíců před zařazením do evidence uchazečů o zaměstnání ukončen zaměstnavatelem pracovní vztah z důvodu porušení povinnosti vyplývající z právních předpisů vztahujících se k jím vykonávané práci zvlášť hrubým způsobem nebo z důvodu porušení jiné povinnosti zaměstnance zvlášť hrubým způsobem, dále uchazeči, kterému vznikl nárok na výsluhový příspěvek a tento je vyšší než podpora v nezaměstnanosti, která by uchazeči o zaměstnání náležela, pokud by neměl nárok na výsluhový příspěvek a uchazeči, který ke dni, k němuž má být podpora v nezaměstnanosti přiznána, vykonává činnosti na základě pracovního nebo služebního poměru, na základě dohody o provedení práce nebo dohody o pracovní činnosti (zákon č. 435/2004 Sb.).

Podpora v nezaměstnanosti je vyplácena uchazeči o zaměstnání za předpokladu splnění stanovených podmínek po podpůrní dobu, která činí

nejméně pět a nejvíce 11 měsíců podle věku uchazeče o zaměstnání, kterého dosáhne ke dni podání žádosti o podporu v nezaměstnanosti (zákon č. 435/2004 Sb.).

Nárok na podporu při rekvalifikaci má uchazeč o zaměstnání, který se účastní rekvalifikace zprostředkované krajskou pobočkou Úřadu práce a ke dni přiznání podpory při rekvalifikaci není příjemcem starobního důchodu. Podpora při rekvalifikaci je poskytována po celou dobu rekvalifikace (zákon č. 435/2004 Sb.).

Výjimkou pro poskytování podpory v nezaměstnanosti a podpory při rekvalifikaci je období, kdy jsou uchazeči poskytovány dávky nemocenského pojištění, starobní důchod nebo je uchazeč ve vazbě (zákon č. 435/2004 Sb.).

4 Amnestie

Objektem mého výzkumu jsou příjemci dávek pomoci v hmotné nouzi, kteří byli propuštěni z výkonu trestu odnětí svobody na základě amnestie prezidenta České republiky vyhlášené dne 1.1.2013. V této kapitole tedy vysvětlím rozdíl mezi pojmy milost a amnestie, pravomoc vyhlášení amnestie v České republice a stručně přiblížím obsah amnestie vyhlášené dne 1.1.2013 prezidentem republiky.

4.1 Pojem milosti, amnestie, historické hledisko

Milost můžeme definovat jako akt slitování, odpuštění, milosrdenství. Institut milosti je hluboce zakořeněn v každém člověku a od počátků lidstva jej provází doposud. Je dán jedním z největších práv člověka, a to práva odpustit (Marečková, 2007, s. 20).

O institutu milosti hovoří čl. 62 písm. g) Ústavy, dle kterého prezident republiky „*odpouští a zmírňuje tresty uložené soudem, a zahlazuje odsouzení*“ (zákon č. 1/1993 Sb.).

Pokud hovoříme o milosti, jedná se o individuální akt, kdy je na základě žádosti o milost posuzován každý jednotlivý případ zcela individuálně s přihlédnutím k okolnostem a osobě žadatele (Marečková, 2007, s. 55).

Amnestie je na rozdíl od milosti všeobecným aktem a vztahuje se na větší skupiny pachatelů - nepřihlíží se tedy ke konkrétním osobám. Rozhodnutí o amnestii je také na rozdíl od milosti vždy publikováno ve Sbírce zákonů a o užití amnestie rozhoduje soud (Marečková, 2007, s. 55).

Amnestie jsou obvykle vyhlášovány u příležitosti významných událostí, při politických změnách ve společnosti, ale mohou být také vyhlášeny ze zcela praktického důvodu - přeplněnosti věznic (Marečková, 2007, s. 74).

Podíváme-li se do historie, pak vyhlášení amnestie bylo vždy výsadním právem panovníka, který ji většinou uděloval při svém nástupu na trůn.

4.2 Amnestie v České republice

V České republice je vyhlášení amnestie právem prezidenta republiky a to podle čl. 63 odst. 1 písm. k) Ústavy České republiky. Rozhodnutí prezidenta republiky o amnestii vyžaduje dle uvedeného článku ústavy spolupodpis předsedy vlády nebo předsedou vlády pověřeného člena vlády. Vláda odpovídá za rozhodnutí prezidenta republiky, které vyžaduje spolupodpis předsedy vlády, nebo jím pověřeného člena vlády (zákon č. 1/1993 Sb.).

S výjimkou období německé okupace byly amnestie od počátku československého státu součástí trestně právního a politického systému a byly vyhlášovány rozhodnutím prezidenta republiky (Marečková, 2007, s. 74).

4.2.1 Amnestie ze dne 1.1.2013

Václav Klaus, prezident České republiky, vyhlásil dne 1.1.2013 částečnou amnestii, a to s účinností ode dne 2.1.2013. Právo udělit amnestii je dáno hlavě státu Ústavou České republiky. Jednalo se o první amnestii, kterou v průběhu svých dvou funkčních období vyhlásil. Amnestie byla vyhlášena u příležitosti 20. výročí osamostatnění České republiky.

Rozhodnutí prezidenta republiky o amnestii obsahuje celkem pět článků:

Čl. I prominutí a zaházení některých nepodmíněných trestů

Čl. II zastavení trestního stíhání

Čl. III zmírnění některých nepodmíněných trestů odnětí svobody

Čl. IV prominutí dalších trestů

Čl. V společné ustanovení (zákon č. 1/2013 Sb.)

Obsah jednotlivých článků je možné ve stručnosti shrnout takto:

čl. I) jedná se o nevykonané nepodmíněné tresty odnětí svobody pravomocně uložené před 1.1.2013 ve výměře nepřevyšující jeden rok a u osob, které dosáhly nebo v roce 2013 dosáhnou 75 let ve výměře nepřevyšující 10 let. Na tyto osoby je nahlíženo, jakoby nebyly odsouzeny (www.trestni-rizeni.com);

čl. III) jedná se o nevykonané nepodmíněné tresty odnětí svobody pravomocně uložené před 1.1.2013, které nepřevyšují dva roky - jsou zde však specifikovány zločiny, na které se amnestie nevztahuje. Osoby propuštěné podle tohoto článku se nesmí v době odpovídající lhůtě pro zahlázení odsouzení dopustit trestného činu (www.trestni-rizeni.com);

čl. IV) jedná se o podmíněně odložené tresty odnětí svobody pravomocně uložené před 1. lednem 2013 osobám, které dosáhly nebo v roce 2013 dosáhnou věku 70 let a osobám, kterým byl trest uložen ve výměře nepřevyšující dva roky a dále o nevykonané tresty obecně prospěšných prací nebo jejich zbytky a nevykonané tresty domácího vězení nebo jejich zbytky. Na tyto osoby je nahlíženo jako by odsouzeny nebyly (www.trestni-rizeni.com);

čl. V) trestným činem se rozumí také provinění spáchané mladistvým a trestem také trestní opatření, které je uloženo mladistvému (zákon č. 1/2013 Sb.).

Amnestie se vztahuje pouze na trestné činy, tedy na tresty, uložené soudem, netýká se přestupků. Amnestie se nevztahuje na trest zákazu činnosti, zákazu pobytu, trest vyhoštění, nebo peněžitý trest a nemá také nic společného s exekucemi (www.trestni-rizeni.com).

4.2.2 Rozsah amnestie ze dne 1.1.2013

Rozhodnutí o tom, zda se na osobu, které byl pravomocně uložen trest, vztahuje amnestie, vydává soud, který rozhodl v prvním stupni. V případě, že osoba vykonává trest odnětí svobody, rozhoduje soud, v jehož obvodu se trest vykonává. Proti rozhodnutí soudu o užití amnestie je přípustná stížnost, která má odkladný účinek (Marečková, 2007, s. 75).

Amnestie se může vztahovat jen na některý z trestných činů, za něž byl uložen úhrnný nebo souhrnný trest, který nebyl dosud zcela vykonán. Soud, který trest uložil v prvním stupni pak stanoví podle vzájemného poměru závažnosti přiměřený trest za trestné činy amnestií nedotčené. Také proti tomuto rozhodnutí je přípustná stížnost, která má odkladný účinek. (zákon č. 141/1961 Sb.).

Ke dni 1.1.2013 bylo ve věznicích České republiky umístěno celkem 22 638 odsouzených. Ke dni 4.3.2013 bylo z těchto zařízení propuštěno na základě amnestie celkem 6 443 osob (Vězenská služba České republiky).

Do konce září 2013 amnestie zahrnula celkem 111 263 odsouzených a obviněných, z toho bylo 3 057 mladistvých. Nepodmíněné tresty vězení prominula 19 820 lidem. Ve většině případů /18 627 případů/ šlo o lidi s výší trestu odnětí svobody do jednoho roku. Z káznic tedy byli propuštěni na svobodu především pachatelé krádeží a maření výkonu úředního rozhodnutí a dále neplatiči alimentů. Většina z těch, kterým byl nepodmíněný trest odpuštěn, za mříže vůbec nenastoupila. Podmíněné tresty byly prominuty na základě amnestie 81 133 odsouzeným. Obecně prospěšné práce nemuselo vykonat 9 660 lidí a z domácího vězení se dostalo 385 pachatelů trestné činnosti (ČeskéNoviny.cz).

5 Výkon trestu odnětí svobody, sociální kurátor

V předcházející kapitole jsem se věnovala pojmu amnestie. Amnestie se vztahuje na osoby, které jsou odsouzené za trestné činy. Proto v této kapitole vyjmenuji jednotlivé tresty, které mohou být odsouzeným uloženy. Blíže se budu věnovat výkonu trestu odnětí svobody a jeho vlivu nejen na samotného odsouzeného, ale také na jeho nejbližší okolí. Osoby propuštěné z výkonu trestu odnětí svobody, a tedy i amnestovaní, mohou při svém návratu do běžného života požádat o pomoc sociálního kurátora. Činnost sociálního kurátora popíšu v závěru této kapitoly.

5.1 Výkon trestu odnětí svobody, jeho funkce

Trestnost činu se stanoví dle trestního zákona. Tento zákon říká: „*Trestným činem je protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně*“ (zákon č. 40/2009 Sb.).

Soud za spáchané trestné činy může uložit tyto tresty: domácí vězení, obecně prospěšné práce, propadnutí majetku, peněžitý trest, propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty, zákaz činnosti, zákaz pobytu, zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, ztrátu čestných titulů nebo vyznamenání, ztrátu vojenské hodnosti, vyhoštění a trest odnětí svobody (zákon č. 40/2009 Sb.).

Pokud trestní zákon nestanoví jinak, rozumí se **trestem odnětí svobody**

- nepodmíněný trest odnětí svobody;
- podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody;
- podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem (zákon č. 40/2009 Sb.).

5.2 Výkon trestu odnětí svobody a jeho vliv na odsouzeného

Nástup VTOS do jakéhokoliv typu věznice je pro člověka stresující záležitostí. V době pobytu za mřížemi je odtržen od svého přirozeného sociálního prostředí, jsou zpřetrhány rodinné vazby, je omezen kontakt

s vnějším světem. Samozřejmě je odsouzený izolován od vlivů, které vedly ke spáchání trestného činu, na druhou stranu se dostává do prostředí, které je řízeno zcela specifickými vztahy mezi skupinou vězňů na straně jedné a dozorců na straně druhé. Ocítá se ve společnosti lidí, které si nemohl sám vybrat a s nimi tráví celé dny i noci, nerozhoduje o svém čase a věcech, které jsou jinak zcela běžné. Má minimum odpovědnosti za svůj život, o vše musí žádat, je pod neustálým dohledem a kontrolou (Matoušek, 2011, s. 159-160).

Uvězněním se u uvězněných rozplývá i pocit viny, s kterým někteří z nich nastupují k výkonu trestu. Je to dáno vězeňskou subkulturou, kdy na jedné straně stojí dozorcí jako „oni“ a na druhé straně vězni jako „my“. Dozorcí zde reprezentují vnější nepřátelský, odmítaný svět, který s nimi jednal a jedná nespravedlivě a proto je i uvěznění nespravedlivé, neoprávněné a minimálně nepřiměřeně přísné. Kriminální čin je pak vězněným vykládán jako neúmyslný čin, který nezpůsobil škodu a nebyl zaměřen proti konkrétní osobě, ale proti abstraktní osobě, např. státu. Solidarita se spoluvězni a maximální odstup od dozorců tak posilují nepřátelství vůči „nespravedlivé“ trestající společnosti. Tu reprezentují především veškeré orgány činné v trestním řízení a také personál věznic (Matoušek, 2011, s. 161).

Vězení tedy spíše než k respektování společenských autorit vede k jejich pohrdání a často i k plánování pomsty. Navíc se zločiny ve věznicích nejen rozebírají a obdivují, ale také plánují a mnohdy i realizují. Lze tedy říci, že čím delší je pobyt ve vězení, tím menší je naděje na resocializaci (Matoušek, 2011, s. 161-163).

5.3 Adaptace propuštěných z výkonu trestu odnětí svobody

Trest vězením by měl být chápán jako nejkrajnější prostředek v reakci na překročení zákona a měl by být uplatněn jen v těch případech, kdy je potřeba izolovat nebezpečné pachatele závažných trestných činů, u nichž je málo pravděpodobná změna kriminální kariéry (Matoušek, 2011, s. 170).

Všichni uvěznění by měli mít možnost osobního rozvoje a neměli by být ponecháni v nečinnosti. Jedná se o výchovně vzdělávací aktivity, které mají nejen vyplnit volný čas, ale rozvíjet schopnosti a dovednosti uvězněných společensky přijatelným směrem. Velmi důležitá je také možnost pracovního zařazení v době výkonu trestu. I v době výkonu trestu by měli mít uvěznění prostřednictvím těchto aktivit kontakt s vnějším světem, což by se mělo později kladně projevit ve snazším zapojení se propuštěného do běžného života (Matoušek, 2011, s. 170-171).

Opuštěním věznice totiž nekončí nepříznivé účinky vězení. Propuštěný se ocitá ve zcela jiné situaci, než byla ta před uvězněním. Společnost a vztahy ve společnosti se vyvíjí a propuštěný se musí seznámit se změnami, ke kterým mezitím došlo a pro ostatní jsou zcela přirozené. Mnohdy se nemá kam vrátit - nemá např. domov, ztratil práci, chybí mu peníze (Matoušek, 2011, s. 161).

Obtížnější situaci mají propuštění na amnestii, protože tito se na propuštění nemohli připravit. Jejich prvotní nadšení z opuštění věznice tak může vystřídat rozčarování ze skutečného života.

5.4 Sociální kurátor pro dospělé

Propuštění z výkonu trestu mohou využít k usnadnění návratu do běžného života společnosti služeb sociálního kurátora. Pomoc sociálního kurátora je bezplatná. Do činnosti sociálního kurátora patří pomoc osobám ohroženým sociálním vyloučením, ať už je toto spojeno s propuštěním z výkonu trestu nebo z ústavní výchovy a také osobám, jejichž způsob život může vést ke konfliktu se společností. Sociální kurátor při své práci využívá odborného poradenství a metod terénní sociální práce. Spolupráce s klientem je dobrovolná, nedirektivní, její průběh určují sami klienti. Ti také rozhodují o ukončení spolupráce. Sociální kurátor pomáhá klientům při vyřizování osobních dokladů, je nápomocen při vyřizování záležitostí na úřadech, ať už se jedná o registraci na úřadech práce, nebo při podávání žádostí o sociální dávky, ale také při zajišťování bydlení, doprovodu k lékařům, pomáhá při hledání zaměstnání. (Metodická příručka, 2010, s. 7-8).

6 Úřad práce České republiky

V předchozím textu jsem vymezila pojem sociální politiky, ozřejmila podmínky nároku na výplatu dávek pomoci v hmotné nouzi a podmínky evidence uchazečů o zaměstnání. Vysvětlila jsem pojem amnestie a také jsem stručně popsala vliv výkonu trestu odnětí svobody na odsouzené. Tato kapitola bude věnována Úřadu práce České republiky, jeho historii, struktuře a obsahu činnosti. Dále přiblížím pracoviště, které mi umožnilo získat data potřebná k mé práci.

6.1 Historie a organizační struktura Úřadu práce České republiky

Jako základní článek služeb zaměstnanosti v České republice (dále jen ČR) vznikl Úřad práce ČR v roce 1990, a to přijetím zákonného opatření předsednictva České národní rady č. 306/1990 Sb., o zřízení úřadů práce. Do té doby náležela působnost ve věcech pracovních sil okresním národním výborům. Převodem působnosti byl tedy institucionálně zabezpečen trh práce do dne 1. 2. 1992, kdy vstoupil v účinnost zákon o zaměstnanosti (Úřad práce ČR).

V roce 1996 fungovalo v rámci ČR ve všech okresech a v hlavním městě Praze celkem 77 úřadů práce. Od roku 2004 úřady práce zabezpečují nejen státní politiku zaměstnanosti, ale převzaly také od obcí s rozšířenou působností agendu systému Státní sociální podpory (Úřad práce ČR).

Organizační struktura a uspořádání úřadů práce se změnila v roce 2011. Dnem 1.4.2011, zákonem č. 73/2011 Sb., o Úřadu práce České republiky a o změně souvisejících zákonů byl zřízen centralizovaný Úřad práce ČR, v jehož čele stojí generální ředitel. Činnost Úřadu práce ČR řídí Ministerstvo práce a sociálních věcí a je také jeho nadřízeným správním úřadem (Úřad práce ČR).

V jednotlivých krajích funguje 14 krajských poboček Úřadu práce ČR, pod které spadají jednotlivá kontaktní pracoviště. Krajské pobočky Úřadu práce ČR zajišťují především nástroje aktivní politiky zaměstnanosti, kontaktní pracoviště pak agendy zprostředkování práce a státní sociální

podpory. Ode dne 1.1.2012 se Úřad práce ČR stává zároveň jediným výplatním místem pro všechny nepojistné dávky. Jedná se o tyto dávky - dávky státní sociální podpory, dávky pro osoby se zdravotním postižením, příspěvek na péči, dávky pomoci v hmotné nouzi a dávky pěstounské péče (Úřad práce ČR).

Organizačními útvary krajských poboček Úřadu práce ČR jsou jednotlivá kontaktní pracoviště. Kontaktní pracoviště Ostrava tvoří oddělení zaměstnanosti a oddělení nepojistných sociálních dávek. V rámci města Ostravy fungují pro oblast zaměstnanosti, pro dávky státní sociální podpory a pro výplatu dávek pomoci v hmotné nouzi tři referáty a jeden referát pro příspěvek na péči a dávky pro osoby se zdravotním postižením (Úřad práce ČR).

6.2 Kontaktní pracoviště Ostrava

Jak již bylo popsáno v předchozím textu, zajišťují v rámci kontaktního pracoviště Ostrava výplatu dávek pomoci v hmotné nouzi tři referáty, a to referáty Ostrava - Centrum, Ostrava - Jih a Ostrava - Západ.

Pod referát hmotné nouze pro Ostravu - Centrum patří celkem osm městských obvodů a 11 přidružených obcí. Jedním z těchto městských obvodů je i městský obvod Moravská Ostrava a Přívoz. Právě amnestovaní klienti s trvalým pobytem v tomto městském obvodu se stali objektem mého výzkumu. Agendu dávek pomoci v hmotné nouzi pro klienty s trvalým bydlištěm na území městského obvodu Moravská Ostrava a Přívoz v rámci tohoto referátu řešilo v roce 2013 šest referentů a tři sociální pracovníci.

7 Předmět výzkumu a jeho cíl

V této kapitole přiblížím cíl práce a metodu výzkumu, dále ozřejmím kritéria výběru zkoumaného vzorku, způsob sběru dat a vymežím podmínky, které byly u sledovaného vzorku v průběhu roku sledovány.

Cíl práce - jak bylo řečeno v úvodu bakalářské práce, cílem práce je zjistit míru začlenění amnestovaných po 1.1.2013 do běžného života společnosti, tedy to, zda jejich aktivity směřovaly k sociálnímu začlenění do společnosti, nebo naopak vedly k jejich opětovnému sociálnímu vyloučení.

Metodologie výzkumu - k získání dat byla použita metoda obsahové analýzy, která je definována jako objektivní analýza sdělení jakéhokoli druhu. Znamená to tedy, že pokud by shodný materiál nezávisle vyhodnocovalo více výzkumníků, museli by dojít ke stejným výsledkům. (Disman, 2005, s. 169)

Výběr vzorku klientů - jako referent nepojistných sociálních dávek na Kontaktním pracovišti Ostrava, referátu hmotné nouze pro Ostravu - Centrum, pracuji s klienty, kteří mají trvalé bydliště na území městského obvodu Moravská Ostrava a Přívoz. Z uvedeného důvodu jsem vybrala právě klienty s trvalým bydlištěm v tomto obvodu, kteří po udělení částečné amnestie požádali v měsících lednu 2013 a únoru 2013 o dávku mimořádné okamžité pomoci z důvodu ohrožení osoby sociálním vyloučením a následně také o dávku pomoci v hmotné nouzi - příspěvek na živobytí, případně doplatek na bydlení.

Sběr dat - z jednotného informačního systému ministerstva práce a sociálních věcí - „Zaměstnanost“ a „Hmotná nouze“, které byly v letech 2012 - 2013 používány ke zpracování údajů klientů vedených v evidenci uchazečů o zaměstnání u úřadu práce a klientů, kteří žádají a pobírají dávky pomoci v hmotné nouzi, jsem nejprve pomocí filtru vyhodnotila počet klientů, kteří požádali v měsících lednu 2013 a v únoru 2013 o mimořádnou okamžitou pomoc z důvodu sociálního vyloučení. Následně jsem klienty rozdělila do dvou skupin. V jedné skupině byli klienti, kteří jsou pro dávky pomoci v hmotné nouzi posuzováni jako jednotlivci a v druhé ti, kteří jsou

posuzování s dalšími osobami a tvoří s nimi okruh společně posuzovaných osob. Každý měsíc roku 2013 jsem z aplikačních programů „Hmotná nouze“ a „Zaměstnanost“ vepisovala do tabulek údaje o tom, jak klienti plnili podmínky nároku na výplatu dávek pomoci v hmotné nouzi, jak řešili otázku bydlení, zda plnili podmínky evidence uchazečů o zaměstnání, jestli se účastnili rekvalifikačního kurzu, zda si našli práci, či pracovali na základě dohody o provedení práce, nebo byli opětovně vzati do vazby, případně do výkonu trestu odnětí svobody. K doplnění zjištěných údajů jsem využila také spisové dokumentace jednotlivých klientů.

K naplnění cíle práce byly hledány odpovědi na následující výzkumné otázky:

1. Dokázali amnestovaní plnit podmínky evidence na úřadu práce a podmínky nároku na dávky hmotné nouze?
2. Byli amnestovaní schopni nepáchat trestnou činnost?
3. Jaké kroky podnikli amnestovaní k začlenění na trhu práce?
4. Jakým způsobem řešili amnestovaní otázku bydlení?

Ze získaných dat jsem následně vyhodnocovala, zda kroky klientů pobírajících dávky pomoci v hmotné nouzi - příspěvek na živobytí a doplatek na bydlení vedly k jejich sociálnímu začlenění do společnosti.

8 Vlastní výzkum

V předchozí kapitole jsem přiblížila metodu výzkumu a cíl práce, podmínky výběru zkoumaného vzorku klientů, popsala jsem způsob sběru dat a formulovala výzkumné otázky. V následující části nejprve definuji zkoumaný vzorek, popíšu data získaná k jednotlivým výzkumným otázkám a provedu jejich vyhodnocení.

Pro zjednodušení budou v následujícím textu používány zkratky, které jsou uvedeny v tabulce č. 1.

Tabulka č. 1 - Seznam zkratek

<i>zkratka</i>	<i>význam</i>
MOPS	mimořádná okamžitá pomoc z důvodu ohrožení osoby sociálním vyloučením
PNŽ	příspěvek na živobytí
jedn.	jednotlivec
SPO	společně posuzovaná osoba
výzva	nedostavení se na výzvu orgánu pomoci v hmotné nouzi
ÚP	evidence uchazeče o zaměstnání u úřadu práce
VTOS	nástup do výkonu trestu odnětí svobody
vazba	vzetí do vazby
DPP	dohoda o provedení práce

Objektem výzkumu jsou amnestovaní příjemci dávek pomoci v hmotné nouzi. V tabulce č. 2 je zaznamenán počet klientů žádajících o dávku MOPS v měsících lednu 2013 a únoru 2013 a počet klientů, kterým byla žádost o MOPS zamítnuta.

Tabulka č. 2 - Počet žádostí o MOPS v měsících lednu 2013 a únoru 2013

	leden 2013	únor 2013	celkem
MOPS	65	6	71
MOPS nepřiznána	4	-	4

Z údajů uvedených v tabulce č. 2 vyplývá, že v průběhu měsíců ledna 2013 a února 2013 si podalo žádost o MOPS celkem 75 žadatelů, z nichž čtyřem byla jejich žádost zamítnuta. Důvodem zamítnutí žádosti bylo dostatečně vysoké úložné, které obdrželi při opuštění věznice. Z celkového počtu 75 klientů vyhledalo 41 amnestovaných pomoc sociálního kurátora. Propuštění z VTOS nemají povinnost se po návratu do svého bydliště hlásit u sociálního kurátora. Jak již bylo uvedeno v kapitole 6.1, ode dne 1.1.2012 vyplácí všechny nepojistné sociální dávky Úřad práce České republiky. V kompetenci sociálního kurátora již tedy není poskytování dávek MOPS, což byl jeden z hlavních důvodů, proč osoby propuštěné z výkonu trestu odnětí svobody využívaly v minulosti jeho služeb.

Otázka č.1: Dokázali amnestovaní plnit podmínky evidence na úřadu práce a podmínky nároku na dávky hmotné nouze?

V tabulce č. 3 je uveden počet klientů žádajících o dávku příspěvek na živobytí v jednotlivých měsících roku 2013. Jak již bylo uvedeno výše, zvlášť vyhodnotím klienty posuzované jako jednotlivce a zvlášť ty, kteří jsou posuzováni jako společně posuzované osoby.

Tabulka č. 3 - Počet žádostí o PNŽ v jednotlivých měsících roku 2013 klientů, kteří jsou posuzováni jako jednotlivci a jako SPO

Měsíce roku 2013	Žádost o PNŽ	
	jednotlivci	SPO
leden	36	4
únor	6	9
březen	3	2
duben	1	-
květen	1	-
červen	1	1**
červenec	-	-
srpen	-	-
září	1*	-
říjen	3	-
listopad	-	1***
prosinec	-	-
celkem	51	15

* druhá žádost po sankčním vyřazení z ÚP

** druhá žádost po ukončení zaměstnání

*** třetí žádost po ukončení zaměstnání

O dávku pomoci v hmotné nouzi - příspěvek na živobytí si zažádalo v průběhu roku 2013 celkem 51 amnestovaných klientů, kteří jsou posuzováni jako jednotlivci.

Nejvíce klientů jednotlivců podalo žádost o dávku příspěvek na živobytí v měsíci lednu 2013. Čtyři klienti, posuzovaní jako společně posuzované osoby, žádali o dávku příspěvek na živobytí v lednu 2013. Do okruhu společně posuzovaných osob již vyplácených dávek bylo devět klientů zařazeno v měsíci únoru 2013 a další dva klienti pak v měsíci březnu 2013. Tato skutečnost vyplývá z § 44 odst. 5 zákona o pomoci v hmotné nouzi - *"Změní-li se v období, na něž byla dávka přiznána, okruh společně posuzovaných osob nebo jiné skutečnosti rozhodné pro nárok na dávku nebo její výši, posoudí se nově nárok na dávku a její výši od prvního dne kalendářního měsíce následujícího po kalendářním měsíci, ve kterém tato změna nastala."* (zákon č. 111/2006 Sb.)

Klienti, propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, kteří si žádají o dávku mimořádné okamžité pomoci z důvodu sociálního vyloučení, jsou vždy správním orgánem poučeni o možnosti podat žádost o opakovanou dávku pomoci v hmotné nouzi - příspěvek na živobytí. Někteří z klientů této možnosti využili ihned po propuštění, tzn. v měsíci lednu 2013 nebo v měsíci únoru 2013, jiní podali svou žádost až v průběhu roku 2013. Dva klienti měli nárok na podporu v nezaměstnanosti. Jeden z nich podal žádost o dávku pomoci v hmotné nouzi v měsíci březnu 2013 a druhý až v měsíci říjnu 2013. Klienti, kteří koncem roku 2012 nastoupili do výkonu trestu odnětí svobody a tuto skutečnost neoznámili příslušné pobočce úřadu práce, byli z důvodu maření součinnosti s úřadem práce vyřazeni z evidence uchazečů o zaměstnání. Jak bylo uvedeno v teoretické části - znovu se evidovat v evidenci uchazečů a splnit tak jednu z podmínek pro přiznání nároku na dávky pomoci v hmotné nouzi, mohli až po uplynutí šesti měsíců ode dne vyřazení z evidence uchazečů. Tato skutečnost se týkala tří klientů. V případě zbývajících klientů neexistuje jednoznačný důvod pro podání žádosti o dávky pomoci v hmotné nouzi v pozdějších měsících roku 2013. Při podání žádosti o dávku příspěvek na živobytí tito klienti většinou uváděli, že jim doposud pomáhali kamarádi nebo rodina, případně, že se živili sběrem šrotu nebo darováním plazmy.

V tabulce č. 4 je zaznamenán počet klientů, kterým byla dávka příspěvek na živobytí v průběhu zkoumaného období odejmuta z důvodu nedostavení se na výzvu orgánu pomoci v hmotné nouzi nebo z důvodu maření součinnosti s úřadem práce (sankční vyřazení z ÚP) a počet klientů, posuzovaných jako SPO, kteří se v uvedených měsících nenacházeli ve stavu hmotné nouze z důvodu maření součinnosti s úřadem práce (sankční vyřazení z ÚP).

Tabulka č. 4 - Počet klientů nesplňujících podmínky hmotné nouze

Měsíce roku 2013	Výzva		Sankční vyřazení z ÚP	
	jednotlivci	SPO	jednotlivci	SPO
leden	-	-	-	-
únor	1	-	1	-
březen	-	-	2	-
duben	-	-	-	-
květen	1	-	-	-
červen	1	-	-	1**
červenec	-	1	-	1**
srpen	-	-	-	1** + 1***
září	-	-	-	1** + 1***
říjen	-	-	1	1** + 1***
listopad	-	-	-	1** + 1***
prosinec	(1*)	-	-	1** + 1***
celkem	3	1	4	2

* úmrtí

** stejná osoba (klient)

*** stejná osoba (klient)

V průběhu roku 2013 byla třem klientům, posuzovaným jako jednotlivci, odejmuta dávka z důvodu nedostavení se na výzvu orgánu pomoci v hmotné nouzi a čtyřem klientům z důvodu maření součinnosti s úřadem práce. U společně posuzovaných osob byla dávka odejmuta z důvodu nedostavení se na výzvu jednomu klientovi. Z důvodu maření součinnosti s úřadem práce se jeden klient SPO nenacházel ve stavu hmotné nouze od měsíce června 2013 do konce roku 2013 a druhý klient od měsíce srpna 2013 do konce roku 2013. V měsíci listopadu 2013 jeden klient zemřel a výplata dávky byla tedy zastavena ode dne 1.12.2013.

Jak vyplývá z kapitoly 2.2 nepřihlíží se k osobám vyloučeným ze stavu hmotné nouze při stanovení výše dávky, ale přihlíží se k nim při stanovení nároku na dávku - do výše dávky se započítává případný příjem nebo možnost využití majetku této osoby. Dávka příspěvek na živobytí je tedy v rámci okruhu společně posuzovaných osob, pokud splňují podmínky stavu hmotné nouze, dále poskytována. Z uvedeného

důvodu jsem nadále sledovala i situaci v rodinách klientů, kteří se nenacházeli ve stavu hmotné nouze.

V tabulce č. 5 je uveden počet klientů, kteří byli z důvodu maření součinnosti s úřadem práce vyřazeni z evidence uchazečů o zaměstnání.

Tabulka č. 5 - Klienti vyřazení z důvodu maření součinnosti s úřadem práce z evidence uchazečů o zaměstnání

Měsíce roku 2013	Jednotlivci	SPO
leden	1	-
únor	2	-
březen	1	-
duben	-	-
květen	-	1
červen	1	1
červenec	-	1
srpen	1	-
září	1	-
říjen	-	-
listopad	(1*)	-
prosinec	1	-
celkem	8	3

* úmrtí

Z porovnání tabulek č. 4 a č. 5 je vidět, že se neshoduje dle jednotlivých měsíců počet klientů vyřazených z evidence úřadu práce s počtem odejmutých dávek pomoci v hmotné nouzi. Uvedené rozdíly vyplývají ze zákona o pomoci v hmotné nouzi, konkrétně z § 44 odst. 1, kdy se dávka odejme nebo její výplata zastaví od prvního dne kalendářního měsíce, který následuje po kalendářním měsíci, ve kterém nastala tato změna (zákon č. 111/2006 Sb.).

Celkem osm amnestovaných klientů jednotlivců se neplněním svých povinností připravilo o možnost zajistit si prostřednictvím dávek pomoci v hmotné nouzi uspokojení základních osobních potřeb.

Pokud se podíváme na skupinu společně posuzovaných osob, pak rodinám dvou klientů v důsledku jejich nezodpovědného chování byla výše dávky snížena o částku životního minima osoby, která se nenachází ve stavu hmotné nouze. Skutečnost, že se jedná o společně posuzovanou osobu, znamená potom snížení příjmu celé rodiny. Jednání klienta tak v negativním smyslu ovlivnilo uspokojení základních potřeb nejen tohoto klienta, ale celého okruhu společně posuzovaných osob.

Otázka č.2: Byli amnestovaní schopni nepáchat trestnou činnost?

V průběhu roku 2013 byli někteří z amnestovaných klientů opětovně omezeni na svobodě z důvodu páčání trestné činnosti. V tabulce č. 6 je uveden celkový počet amnestovaných, kteří v průběhu roku 2013 byli vzati do vazby nebo nastoupili do výkonu trestu odnětí svobody.

Tabulka č. 6 - Počet klientů, kteří nastoupili do vazby nebo VTOS

	Vazba	VTOS
jednotlivci	4	8
SPO	1	1

Na svobodě bylo omezeno celkem 14 klientů - 12 klientů jednotlivců a dva klienti ze společně posuzovaných osob, kdy jeden z nich navázal výkonem trestu odnětí svobody na výkon vazby. Jak bylo uvedeno v teoretické části - někteří z amnestovaných se nesmí ve lhůtě pro zahlazení trestu dopustit trestné činnosti. To byl pravděpodobně důvod, proč již v měsíci únoru 2013 byl první z amnestovaných vzat zpět do výkonu trestu odnětí svobody. Přestože ze zákona o zaměstnanosti je možný souběh výkonu vazby a evidence uchazeče o zaměstnání po dobu šesti měsíců ode dne, kdy k této skutečnosti došlo, zaniká klientům nárok na dávku pomoci v hmotné nouzi - příspěvek na živobytí od prvního dne následujícího měsíce, kdy ke vzetí do vazby došlo. Amnestovaní se tak sami svým konáním nejen připravili o možnost pobírání dávek pomoci v hmotné nouzi a zajištění si alespoň minimálních příjmů, ale opět se vrátili do prostředí,

ve kterém je jejich život řízen striktně danými pravidly. V prostředí věznice nemají možnost rozhodovat o svém životě, jsou izolováni od svých blízkých a rodin, dochází k narušení nebo úplné ztrátě sociálních kontaktů. Většina uvězněných není v době výkonu trestu výdělečně činná, což má také vliv na jejich následné začlenění do běžného života společnosti.

Otázka č.3: Jaké kroky podnikli amnestovaní k začlenění na trhu práce?

K úspěšnému začlenění amnestovaných klientů do běžného života společnosti patří nejen plnění podmínek evidence uchazečů o zaměstnání a podmínek nároku na dávky pomoci v hmotné nouzi, ale také to, zda se amnestovaní snažili najít si práci, nebo alespoň absolvovali rekvalifikaci, což je předpokladem úspěšnějšího uplatnění na trhu práce (viz. tabulka č. 7).

Tabulka č. 7 - Aktivita amnestovaných

	Jednotlivci	SPO
Podpora v nezaměstnanosti	1 + 1*	1
Podpora při rekvalifikaci	1*	-
Dohoda o provedení práce	2	1 + 1**
Pracovní smlouva	4	1**

* stejná osoba (klient)

** stejná osoba (klient)

V průběhu roku 2013 vznikl nárok na podporu v nezaměstnanosti třem klientům, kteří byli pracovně zařazeni v době výkonu trestu. Podporu v nezaměstnanosti pobírali po dobu pěti měsíců. Jeden z těchto klientů absolvoval dvouměsíční rekvalifikaci s nárokem na podporu při rekvalifikaci. Přestože tento klient rekvalifikaci úspěšně ukončil, nepodařilo se mu najít si práci, a to ani na dohodu o provedení práce.

Pracovní poměr na základě pracovní smlouvy uzavřelo celkem pět klientů. Jeden z klientů jednotlivců uzavřel pracovní smlouvu v květnu 2013 a do konce roku 2013 se znovu neevidoval v evidenci uchazečů o zaměstnání. Lze tedy předpokládat, že pracovní poměr tohoto klienta nebyl pouze krátkodobý, jak tomu bylo u zbývajících tří klientů, kteří

ukončili pracovní poměr do dvou kalendářních měsíců ode dne nástupu do zaměstnání.

Jeden klient ze skupiny společně posuzovaných osob absolvoval dvakrát pracovní poměr v celkové délce pěti měsíců a v jednom měsíci pracoval na základě dohody o provedení práce, stejně jako další klient z této skupiny.

Dohodu o provedení práce ve skupině jednotlivců uzavřeli dva klienti, z nichž jeden pracoval po dobu deseti měsíců a druhý klient měsíce dva.

Ze skupiny společně posuzovaných osob se tedy do pracovního procesu zapojili pouze dva klienti a ve skupině jednotlivců to bylo šest klientů.

Otázka č.4: Jakým způsobem řešili amnestovaní otázku bydlení?

Následující tabulka č. 8 znázorňuje, jaké formy bydlení užívali amnestovaní v průběhu roku 2013. Klienti jsou opět rozděleni na dvě skupiny - jednotlivce a SPO.

Tabulka č. 8 - Formy bydlení u jednotlivých skupin

Měsíce roku 2013	ubytovna		podnájem		nájem		u známých		bezpřístřeší		Celkem PNŽ	
	jedn.	SPO	jedn.	SPO	jedn.	SPO	jedn.	SPO	jedn.	SPO	jedn.	SPO
leden	17	2	-	-	1	2	5	-	13	-	36	4
únor	22	3	-	3	1	6	5	1	12	-	40	13
březen	22	4	-	3	1	7	5	1	12	-	40	15
duben	21	5	-	3	2	6	5	1	13	-	41	15
květen	21	6	-	3	1	4	5	1	12	-	39	14
červen	22	6	-	3	1	5	4	1	12	-	39	15
červenec	22	5	1	3	1	6	3	-	10	-	37	14
srpen	22	5	2	3	1	6	3	-	8	-	36	14
září	23	5	2	3	2	6	2	-	7	-	36	14
říjen	21	5	1	4	2	4	2	-	9	-	35	13
listopad	22	5	1	4	2	5	-	-	8	-	33	14
prosinec	22	4	1	5	2	5	-	-	6	-	31	14

Dávka doplatek na bydlení je poskytována příjemcům dávek pomoci v hmotné nouzi i v případě, že mají uzavřenou platnou ubytovací smlouvu na ubytovně, nebo mají uzavřenou platnou podnájemní smlouvu opatřenou písemným souhlasem majitele bytu.

Dva poslední sloupce tabulky č. 8 uvádějí celkový počet žádostí o dávku pomoci v hmotné nouzi - příspěvek na živobytí v daném kalendářním měsíci. V případě společně posuzovaných osob jsou zde zahrnuty také dvě rodiny, ve kterých se amnestovaný nenachází ve stavu hmotné nouze z důvodu maření součinnosti s úřadem práce a dvě rodiny klientů, kteří nastoupili do výkonu trestu odnětí svobody nebo do výkonu vazby. Údaje v tabulce č. 8 uvádějí pouze počty klientů, kteří v průběhu roku 2013 užívali danou formu bydlení. Bližší vysvětlení provedu v dalším textu.

Z přehledu tabulky č. 8 je zřejmé, že obě sledované skupiny řeší otázku bydlení zcela jiným způsobem. Na ubytovnách jsou ubytováni především klienti jednotlivci. Pouze jeden z amnestovaných klientů jednotlivců byl nájemcem bytu. Dva klienti jednotlivci si dokázali v průběhu roku najít nájemní byt. Vzhledem k zohledňované výši nájemného je pro klienty jednotlivce finančně „nejvýhodnějším“ ubytování na ubytovně. Proto na konci roku 2013 již žádný z klientů jednotlivců nebydlel u svých známých a zmenšil se také počet těch klientů, kteří byli vedeni jako osoby bez přístřeší, což znamená, že se jen tak potulovali a přespávali na různých místech venku nebo v noclehárnách, kde mohou přespát tři noci v měsíci zdarma.

Ve skupině společně posuzovaných osob se nenachází žádná rodina, která by uváděla jako formu bydlení - bezpřístřeší. Jedná se většinou o rodiny s malými dětmi, které se snaží získat nájemní formu bydlení, nebo alespoň přiměřený podnájem. Prostředí ubytoven není pro vývoj nezletilých dětí vhodnou formou bydlení.

Po celý rok 2013 bydlelo nepřetržitě v nájemním bytě pět rodin. Dvě rodiny nezvládaly platit nájem a krátkou dobu bydlely na ubytovně. Jedna

z rodin se později opět nastěhovala do nájemního bytu a druhá rodina si našla podnájem.

Čtyři rodiny bydlely celý rok na ubytovně, jedna rodina se přestěhovala z ubytovny do podnájmu. Podnájemní formu bydlení užívaly celý rok tři rodiny.

Rodiny klientů, kteří se v jednotlivých měsících roku 2013 nenacházeli v hmotné nouzi, užívaly nájemní a podnájemní formu bydlení. Ani jedna z těchto rodin se v průběhu roku 2013 nemusela stěhovat z důvodu neschopnosti platit nájem.

Závěr

Cílem bakalářské práce bylo zjistit míru začlenění amnestovaných po 1.1.2013 do běžného života společnosti.

V teoretické části byl proto věnován prostor obecnému vymezení pojmu amnestie a stručně vysvětlena amnestie prezidenta republiky vyhlášená dne 1.1.2013. V úvodu práce byla definována sociální politika, její funkce a nástroje, přiblížena soustava sociální pomoci, jejíž součástí jsou dávky pomoci v hmotné nouzi. Předpokladem úspěšného začlenění amnestovaných je jejich schopnost plnit podmínky evidence na úřadu práce a podmínky nároku na dávky pomoci v hmotné nouzi. Vymezením těchto podmínek a popisem toho, jaký vliv má výkonu trestu na odsouzené a na jejich následnou adaptaci po propuštění, byla ukončena teoretická část práce. V úvodu praktické části byla nejprve popsána struktura úřadu práce, jako jediného výplatního místa pro všechny nepojistné dávky, definována metoda výzkumu, způsob sběru dat a podmínky výběru vzorku klientů. Vlastní výzkum byl realizován ve čtyřech rovinách, získaná data byla vyhodnocena a sloužila k naplnění cíle práce.

Z celkového počtu 75 žadatelů o mimořádnou okamžitou pomoc z důvodu sociálního vyloučení v měsících lednu 2013 a únoru 2013 nepožádalo v průběhu roku o dávku pomoci v hmotné nouzi - příspěvek na živobytí šest klientů a tři klienti se vůbec nezaevidovali v evidenci uchazečů o zaměstnání u úřadu práce. Těchto devět amnestovaných nemohlo být proto zařazeno do výzkumu.

O dávku pomoci v hmotné nouzi - příspěvek na živobytí zažádalo v průběhu roku celkem 51 klientů jednotlivců. Z tabulek je však zřejmé, že ani v jednom z měsíců roku 2013 nepobíralo dávku příspěvek na živobytí všech 51 amnestovaných najednou. Ve skupině společně posuzovaných osob pobíralo dávku příspěvek na živobytí všech 15 amnestovaných ve třech měsících roku. V tomto údaji jsou však zahrnuty i rodiny klientů, kteří se nenacházeli ve stavu hmotné nouze z důvodu maření součinnosti s úřadem práce, výkonu vazby nebo výkonu trestu odnětí svobody. Počty klientů pobírajících dávky pomoci v hmotné nouzi se v jednotlivých měsících roku

2013 mění podle toho, jak klienti průběžně žádali o dávky nebo jim naopak byly dávky z různých důvodů odejímány.

Přestože je sociální kurátor nápomocen propuštěným osobám při řešení veškerých záležitostí týkajících se nejen vyřízení sociálních dávek, osobních dokladů, ale také hledání vhodného ubytování nebo zaměstnání, vyhledalo jeho pomoc jen 41 klientů z celkového počtu 75 amnestovaných. Poskytování dávky MOPS již není v náplni práce sociálního kurátora a pokud klienti nepotřebují poradit s vyplněním žádosti o sociální dávky, pomoc sociálního kurátora nevyhledají. Součinnost se sociálním kurátorem je ze strany klienta dobrovolná a zůstává otázkou, zda by klienti byli úspěšnější, kdyby služeb sociálního kurátora využívali ve větší míře.

V měsíci prosinci 2013 pobíralo dávky pomoci v hmotné nouzi 31 klientů z celkového počtu 51 klientů jednotlivců .

Osm klientů jednotlivců nedokázalo plnit povinnosti uchazeče o zaměstnání a z uvedeného důvodu byla těmto klientům také odejmuta dávka pomoci v hmotné nouzi. Do výkonu trestu nebo do vazby nastoupilo 12 klientů jednotlivců.

Pokud hodnotíme skupinu společně posuzovaných osob, pak v měsíci prosinci 2013 byla dávka pomoci v hmotné nouzi poskytována celkem 14 rodinám. Jedné rodině byla z důvodu nedostavení se na výzvu orgánu pomoci v hmotné nouzi - klient byl sankčně vyřazen z evidence uchazečů o zaměstnání - dávka pomoci v hmotné nouzi odejmuta. V případě čtyř rodin byly dávky sice nadále poskytovány, ale jeden klient byl ve výkonu trestu odnětí svobody, jeden ve vazbě a dva klienti byli sankčně vyřazeni z evidence uchazečů o zaměstnání.

Znamená to tedy, že z důvodu maření součinnosti s úřadem práce bylo vyřazeno z evidence uchazečů o zaměstnání 15,6 % klientů jednotlivců a 20,0 % klientů společně posuzovaných. K opětovnému sociálnímu vyloučení z důvodu výkonu vazby nebo nástupu do výkonu trestu odnětí svobody došlo u 23,5 % klientů jednotlivců a 13,3 % klientů společně posuzovaných. Celkem se ve stavu hmotné nouze nenacházelo 39,2 %

klientů jednotlivců a 33,3 % klientů společně posuzovaných. Je možné tedy říci, že v tomto ohledu jsou obě skupiny přiměřeně srovnatelné.

K úspěšnému začlenění na trhu práce došlo pouze u jednoho klienta jednotlivce, který začal pracovat. Krátkodobé pracovní smlouvy uzavřeli tři klienti jednotlivci a jeden klient společně posuzovaný. Dohodu o provedení práce uzavřel jeden klient společně posuzovaný a dva klienti jednotlivci. Uplatnit se na trhu práce se nepodařilo ani třem klientům, kteří byli pracovním zařazením ve výkonu trestu odnětí svobody a neztratili tedy pracovní návyky. Klient, který úspěšně zakončil rekvalifikační kurz, také nenalezl stálé zaměstnání. Příčinou neúspěšného zařazení se na trhu práce je zcela jistě vysoká míra nezaměstnanosti v regionu a nízká kvalifikace amnestovaných.

Při hodnocení řešení otázky bydlení, je zcela zřejmé, že většina klientů jednotlivců preferuje ubytování na ubytovnách. Je pro ně finančně dostupné, protože celá výše úhrady, nebo její velká část je pokryta poskytovanou dávkou pomoci v hmotné nouzi - doplatkem na bydlení.

V případě společně posuzovaných osob využívá většina klientů nájemní nebo podnájemní formu bydlení. Tato skutečnost je dána především tím, že se jedná o rodiny s dětmi.

Pokud se na skupinu amnestovaných klientů, kteří žádali o dávky pomoci v hmotné nouzi, podíváme jako na celek, pak pouze jednomu klientovi se podařilo najít stálé zaměstnání a jeden klient pracoval dlouhodobě na základě dohody o provedení práce. Nájemní formu bydlení si dokázali najít pouze dva klienti a šest klientů upřednostnilo ubytování na ubytovnách, před přespáváním na ulici nebo u svých známých. Z celkového počtu 66 klientů, žádajících o dávku pomoci v hmotné nouzi - příspěvek na živobytí, došlo u 25 z nich k opětovnému sociálnímu vyloučení - 11 klientů nedokázalo plnit podmínky spojené s evidencí uchazeče o zaměstnání, a 14 klientů nastoupilo zpět do výkonu trestu odnětí svobody nebo bylo vzato do vazby. Znamená to tedy, že ze zkoumaného vzorku klientů se 37,9 % amnestovaných nedokázalo úspěšně začlenit do běžného života společnosti.

Seznam literatury

BECK, Petr a kol. *Dávky pomoci v hmotné nouzi a dávky pro osoby se zdravotním postižením: k 1. 5. 2012: komentář, právní předpisy*. 1. vyd. Olomouc: ANAG, 2012, 447 s. Práce, mzdy, pojištění. ISBN 978-80-7263-744-7

BŘESKÁ, Naděžda a Lucie VRÁNOVÁ. *Dávky pomoci v hmotné nouzi a dávky sociální péče pro zdravotně postižené osoby k 1. 7. 2008: komentář, platná znění právních předpisů, vzory tiskopisů*. 2. aktualizované vyd. Olomouc: ANAG, 2008, 415 s. Práce, mzdy, pojištění. ISBN 978-80-7263-478-1.

DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost: Příručka pro uživatele*. 2. dotisk 3.vyd. Praha: Karolinum, 2005, 374 s. ISBN 80-246-0139-7.

KREBS, Vojtěch, a kolektiv. *Sociální politika*. 5., přepracované a aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, 544 s. ISBN 978-80-7357-585-4

MAREČKOVÁ, Lenka. *Milosti: ohnisko lidství v trestním právu*. 1. vyd. Praha: Academia, 2007, 372 s. ISBN 978-80-200-1537-2

MATOUŠEK, Oldřich. *Mládež a delikvence*. 3. aktualizované vyd. Praha: PORTÁL, 2011, 344 s. ISBN 978-80-7367-825-8.

POTŮČEK, Martin. *Sociální politika*. 1. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství, 1995, 142 s. Studijní texty, sv. 7. ISBN 80-85850-01-X

TOMEŠ, Igor. *Sociální politika, teorie a mezinárodní zkušenost*. 2., přepracované vydání. Praha: Socioklub, 2001, 262 s. ISBN 80-86484-00-9

TOMEŠ, Igor. *Úvod do teorie a metodologie sociální politiky*. 1.vydání. Praha: Portál, 2010, 440 s. ISBN 978-80-7367-680-3

Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, v platném znění

Zákon č. 1/2013 Sb., Rozhodnutí prezidenta republiky o amnestii ze dne 1. ledna 2013

Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, v platném znění

Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, v platném znění

Zákon č. 110/2006 Sb., o životní a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, v platném znění

Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů

Metodická příručka pro sociální kurátory a metodiky sociální prevence. 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2010, 150 s. ISBN 978-80-7368-628-4

Normativní instrukce č. 10/2013, Postup v řízení o doplatek na bydlení podle zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR

ČeskéNoviny.cz. *Novoroční Klausova amnestie prominula trest 111.000 lidí* [online]. 2013 [cit. 2013-12-30]. ISSN 1213-5003. Dostupné z: http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/novorocni-klausova-amnestie-prominula-trest-111-000-lidi/1021184?utm_source=rss&utm_medium=feed

Úřad práce ČR. [online]. 2002 [cit. 2014-02-19]. Dostupné z: <http://portal.mpsv.cz/upcr>

Vězenská služba České republiky. *Informace k amnestii* [online]. 2012. vyd. [cit. 2013-12-30]. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/informacni-servis/amnestie-1681/>

www.trestni-rizeni.com. *Amnestie z 1. ledna 2013 - výklad* [online]. 2006-2013 [cit. 2014-03-01]. Dostupné z: <http://www.trestni-rizeni.com/vyklad-pojmu/amnestie-z-1-1-2013-vyklad>

Anotace

Příjmení a jméno autora: Hricovová Jolana

Název katedry a fakulty: Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, Katedra sociologie, andragogiky a kulturní antropologie

Název bakalářské diplomové práce: Amnestování příjemci dávek pomoci v hmotné nouzi

Vedoucí práce: Mgr. Bc. Zbyněk Vočka

Počet znaků: 81 717

Počet příloh: 0

Počet použitých zdrojů: 23

Klíčová slova: sociální politika, sociální pomoc, hmotná nouze, životní minimum, existenční minimum, mimořádná okamžitá pomoc, milost, amnestie, úřad práce

Anotace:

Cílem práce je zjištění míry začlenění amnestovaných po 1.1.2013 do běžného života společnosti. V teoretické části je vymezen pojem sociální politiky, vysvětlena soustava sociální pomoci, která je součástí sociálního zabezpečení v České republice. Součástí systému sociální pomoci jsou dávky pomoci v hmotné nouzi. V práci jsou definovány jednotlivé typy dávek, životní a existenční minimum a dále také podmínky evidence uchazečů o zaměstnání u úřadu práce. Předmětem zájmu jsou amnestování, proto je prostor v teoretické části věnován také pojmu amnestie a vlivu výkonu trestu odnětí svobody na uvězněné.

V praktické části je popsáno pracoviště a informační systémy, ze kterých byla čerpána data, popis metody výzkumu a provedeno vyhodnocení výsledků. V závěru je ze získaných výsledků realizováno hodnocení analyzovaného vzorku.

Keywords: social policy, social assistance, material need, subsistence minimum, existence minimum, immediate emergency assistance, pardon, amnesty, labour office

Annotation:

The goal is to measure the incorporation of the amnestied into the normal life in the society after January 1, 2013. In the theoretical part the concept of the social policy and the social assistance system, which is a part of the social security system in the Czech Republic, are explained. The benefits in material poverty are a part of the social assistance system. The paper defines different types of benefits, subsistence and existence minimum as well as the conditions of the job seekers' registration at the labor office. As the amnestied are the subject of interest, there is also a space in the theoretical part devoted to the concept of amnesty and the impact of imprisonment on the incarcerated.

The practical part describes the workplace, information systems from which data was drawn as well as the research methods and presents the evaluation of the results. In the conclusion part the evaluation of the analyzed sample is done based on the results obtained.

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Jolana HRICOVOVÁ**
Osobní číslo: **F11161**
Studijní program: **B6703 Sociologie**
Studijní obor: **Sociální práce**
Název tématu: **Amnestování příjemci dávek pomoci v hmotné nouzi**
Zadávající katedra: **Katedra sociologie a andragogiky**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl práce: Zjistit míru začlenění amnestovaných po 1.1. 2013 do běžného života společnosti
Anotace:

1. Konkretizace cíle - v průběhu roku 2013 sledovat u amnestovaných klientů s trvalým pobytem na území správního obvodu Moravská Ostrava a Přívoz, kteří podali žádost o mimořádnou okamžitou pomoc z důvodu sociálního vyloučení, jejich schopnost či neschopnost řešení jejich nepříznivé sociální situace - zejména plnění podmínek evidence uchazečů o zaměstnání u úřadu práce, podmínek nároku a nároku na výplatu dávek pomoci v hmotné nouzi, pokud o tyto dávky požádali; dále potom zjištění, jakým způsobem řešili otázku bydlení, práce, zda absolvovali rekvalifikaci, nebo opět nastoupili do výkonu trestu odnětí svobody.
2. Návrh postupu řešení - v jednotlivých měsících roku 2013 sběrem dat ze spisové dokumentace klientů a dat z Jednotného informačního systému ministerstva práce a sociálních věcí - Hmotná nouze a Zaměstnanost - vyhodnocovat situaci amnestovaných klientů a jejich aktivity směřující k jejich sociálnímu začleňování nebo k jejich opětovnému sociálnímu vyloučení.
3. Termín odevzdání pracovní verze osnovy práce - konec září 2013
4. Termín odevzdání definitivní verze práce - 31.3.2014

Rozsah grafických prací: +

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

Disman, M. Jak se vyrábí sociologická znalost. Praha: REGLETA, 2002

Matoušek, O. a kol. Sociální práce v praxi. Praha: Portál, 2005

Matoušek, O. Matoušková A. Mládež a delikvence. Praha: Portál, 2011.

platné zákony ČR

spisová dokumentace a aplikační programy

Podpis studenta:

Podpis vedoucího práce:

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Bc. Zbyněk Vočka

Datum zadání bakalářské práce: **30. dubna 2013**

Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2014**

L.S.

Doc. PhDr. Jiří Lach, Ph.D., M.A.
děkan

Doc. PhDr. Dušan Lužný, Dr.
vedoucí katedry

dne